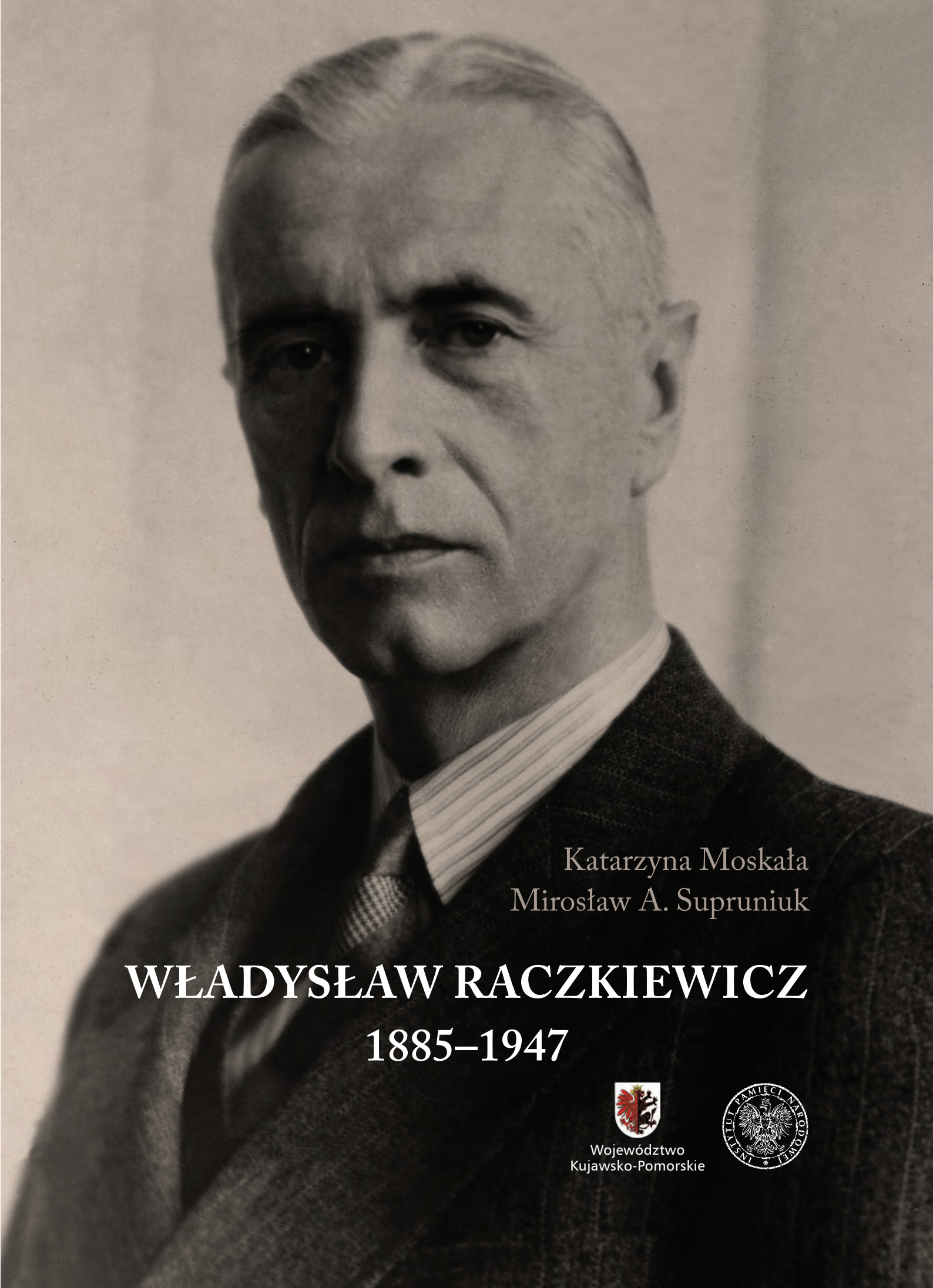

A black and white portrait of Władysław Raczkiewicz, an elderly man with light hair, wearing a dark suit, a striped shirt, and a patterned tie. He is looking slightly to the left of the camera with a serious expression.

Katarzyna Moskała
Mirosław A. Supruniuk

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ
1885–1947

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu
Województwo Kujawsko-Pomorskie

Katarzyna Moskała
Mirosław A. Supruniuk

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ (1885–1947)

PREZYDENT RP NA UCHODŹSTWIE
Biografia fotograficzna

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Warszawa 2020

SPIS TREŚCI

Władysław Raczkiewicz – polityk od trudnych misji	7

Władysław Raczkiewicz – politician crafted for difficult missions	59

Władysław Raczkiewicz 1885–1947	75

Posłowie	439

Spis fotografii	442

Indeks nazwisk	470

Dzieje rodu Raczkiewiczów przypominają losy innych polskich rodzin szlacheckich i ziemiańskich zaangażowanych w działalność patriotyczną w drugiej połowie XIX stulecia i biorących udział w budowaniu państwowości niepodległej Rzeczypospolitej po roku 1918. Benedykt Raczkiewicz, dziad Władysława, szlachcic herbu Ostoja lub Kościesza, za udział w powstaniu narodowym 1863 r. został zesłany na Syberię, a jego majątek rodowy w ziemi mińskiej – skonfiskowany i sprzedany przez władze carskie. Po odbyciu kary, nie mogąc wrócić na ojcowiznę, najpierw osiadł z rodziną na Kaukazie, w Kutaisi, w Gruzji, gdzie mieszkało wielu katolików, a później przeniósł się do Tweru nad Wołgą. W ślad za nim tuż po ślubie w Mińsku podążyli jego syn Józef Wincenty i synowa Ludwika z Łukaszewiczów, z Wileńszczyzny – ojciec i matka Władysława, późniejszego prezydenta RP na Uchodźstwie.

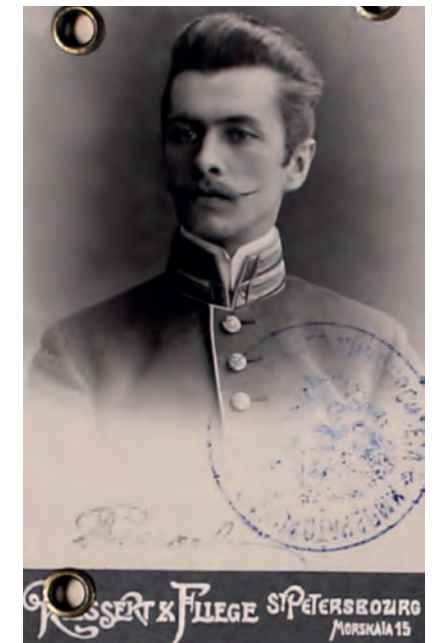

1. Matka Władysława,
Ludwika z Łukaszewiczów
Raczkiewiczowa
(zbiory prywatne)

2. Brat Władysława, Witold
Raczkiewicz (1880–1960),
wiceprezes Sądu Apelacyjnego
w Warszawie, 1926 r.
(Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Józef Raczkiewicz, był prawnikiem, a wybitne zdolności pozwoliły mu z czasem osiągnąć samodzielne stanowisko w Kutaisi i prezesurę sądu w Twerze. Domy Raczkiewiczów, tak w Kutaisi, jak i w Twerze, stanowiły ośrodki życia miejscowych Polaków. Według rosyjskich danych statystycznych w Kutaisi w końcu XIX stulecia mieszkało 487 Polaków. Byli to w przeważającej mierze inteligenci: inżynierowie, prawnicy, nauczyciele i artyści. Tam 16 stycznia 1885 r. (według kalendarza juliańskiego) urodził się Władysław Raczkiewicz. Miał brata Witolda (1880–1960) – w latach międzywojennych wiceprezesa Sądu Apelacyjnego i notariusza w Warszawie, męża Marii z Gorczyńskich, ojca Witolda Władysława, zmarłego tragicznie w 1950 r. w wieku 21 lat, oraz siostrę Halinę – żonę Antoniego Belliera, urzędnika z Komisarjatu Rządu RP m.st. Warszawy, matkę Jerzego Józefa Belliera (ur. 1916), uczestnika powstania warszawskiego, zmarłą w czerwcu 1933 r. Niewykluczone, że przyszły prezydent RP miał jeszcze dwóch braci: jednego, zmarłego najpewniej przed wojną, oraz drugiego – Stanisława – architekta, partyzanta poległego latem 1943 r. w rejonie wioski Terebejno, w okolicy jeziora Kromań w ziemi mińskiej.

Młody Władysław Raczkiewicz uczył się w domu. W 1903 r. ukończył 8 klasę gimnazjum klasycznego w Twerze, zaliczając cały kurs, i w sierpniu wyjechał na studia do Petersburga. Na tamtejszym uniwersytecie początkowo studiował matematykę, a po roku, w sierpniu

3–4. Władysław
jako student prawa
na Cesarskim Uniwersytecie
Petersburskim, 1908 r.
(Fot. Ressert & Fliege / AUT)

*Nie płacz, nie płacz Wilno lube,
Kirtiklisie, bywaj zdrów!
Odzyskacie swoją zgubę,
Kiedys do was wrócę znów.*

Trzecia kadencja Senatu RP przypadła na wyjątkowo trudny okres kryzysu parlamentarnego i rządowego. Zmieniali się premierzy, koalicje i układy polityczne, mimo to Raczkiewicz starał się – co zaznaczył w inauguracyjnym przemówieniu – szukać porozumienia ponad interesami partii i grup oraz ambicjami stronnictw i jednostek. Jako marszałek Senatu pełnił wiele funkcji, choć liczne z nich wymagały jedynie jego obecności. Działał w Komisji Usprawniania Administracji Publicznej, przewodniczył Sekcji Dekoncentracji, był też m.in. członkiem

8. Portret marszałka Senatu RP Władysława Raczkiewicza autorstwa Stefana Norblina, 1935 r. (NAC)

Raczkiewicz jako minister spraw wewnętrznych często brał udział w oficjalnych i prywatnych podróżach prezydenta Mościckiego, np. na polowania na Podgórzu lub w Puszczy Białowieskiej. Jednym z ostatnich jego zarządzeń było zmniejszenie wielkiej liczby luksusowych samochodów, które znajdowały się w posiadaniu władz samorządowych różnego szczebla, oraz ograniczenie rozrzutności samorządów. Urząd ministra spraw wewnętrznych sprawował do 15 maja 1936 r.

MARSZAŁEK SENATU RP

W listopadzie 1930 r., startując z listy państwowej Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, Raczkiewicz został wybrany do Senatu III kadencji i zgodnie z oczekiwaniami obozu sanacyjnego 9 grudnia objął stanowisko marszałka. Choć znalazł się w pierwszej dziesiątce kandydatów BBWR, obok m.in.: Jana Piłsudskiego, Walerego Sławka, Augusta Zaleskiego i Leona Janty-Połczyńskiego, po wyborze nie zgłosił formalnie przynależności do klubu partii i pozostał senatorem bezpartyjnym. Mandat senatorski uniemożliwił mu dalsze sprawowanie urzędu wojewody wileńskiego. 10 grudnia opublikował na łamach „Dziennika Urzędowego Województwa Wileńskiego” pismo pożegnane do naczelników wydziałów Urzędu Wojewódzkiego i starostów, a 18 grudnia zorganizował wraz z żoną w sali wileńskiego Pałacu Rzeczypospolitej uroczysty raut dla najbliższych współpracowników, środowisk naukowych i artystycznych oraz prasy. Obowiązki wojewody przejął wicewojewoda Stefan Kirtiklis, były major żandarmerii, a wkrótce potem – Zygmunt Beczkowicz.

Formalnie prezydent Mościcki zwolnił Raczkiewicza z kierowania województwem i przydzielił służbowo do Zarządu Centralnego MSW dopiero 20 czerwca 1931 r. Być może związane to było z faktem, że kadencja parlamentu poprzedzającego wybory trwała zaledwie 31 miesięcy, a Raczkiewicz zastrzegł, że w razie przedterminowych wyborów pragnie wrócić do Wilna. Wydaje się, że rozumiano tę sytuację nad Wilią, bo występująca w szopce akademickiej w końcu 1930 r. kukiełka wojewody wileńskiego śpiewała:

*Jak wspaniała moja postać,
Kiedy senat sesję ma
Połtem każdy może zostać,
Lecz marszałkiem On i ja. [...]*

43. Władysław Raczkiewicz jako minister spraw wewnętrznych, kwiecień 1926 r.
(NAC)

44. II Ogólnopolski Zjazd Kół Polonistycznych Polskiej Młodzieży Akademickiej, dziedziniec ks. Piotra Skargi, Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie, 3–5 czerwca 1926 r. Fotografia pamiątkowa uczestników zjazdu z wojewodą wileńskim Władysławem Raczkiewiczem (siedzi w pierwszym rzędzie w środku),
(TPAE)

83. Wojewoda wileński Władysław Raczkiewicz wita francuskiego ministra lotnictwa (Ministère de l'Air) Victora Laurenta-Eynaca, Wilno, 3 sierpnia 1930 r.
(NAC)

84. Spotkanie francuskiego ministra lotnictwa (Ministère de l'Air) Victora Laurenta-Eynaca z marszałkiem Józefem Piłsudskim w obecności wojewody wileńskiego Władysława Raczkiewicza, Wilno, 3 sierpnia 1930 r.
(NAC)

173. Minister spraw zagranicznych Józef Beck, wojewoda krakowski Władysław Raczkiewicz i premier Walery Sławek podczas XIII Zjazdu Legionistów w Krakowie, 6 sierpnia 1935 r.
(NAC)

174. 21. rocznica wymarszu Pierwszej Kompanii Kadrowej, Kraków, 6 sierpnia 1935 r. Przedstawiciele władz: wojewoda krakowski Władysław Raczkiewicz, gen. Jan Kruszewski i gen. Bernard Mond stoją na starcie marszu szlakiem bojowym „Kadrówki”
(NAC)

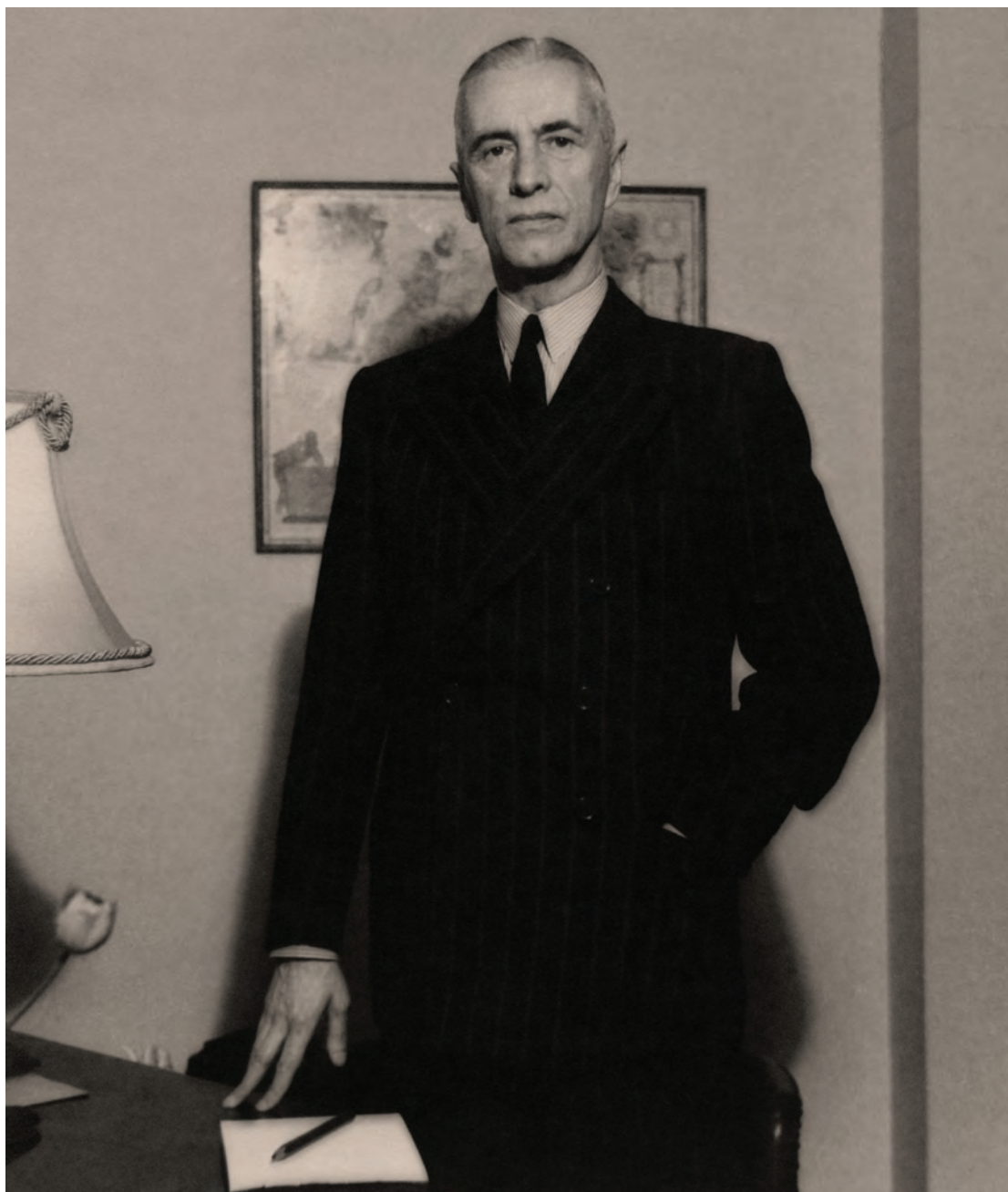

235. Msza św. po zaprzysiężeniu rządu RP na uchodźstwie z udziałem prezydenta RP Władysława Raczkiewicza i premiera gen. Władysława Sikorskiego, Paryż, 30 września 1939 r. (IPiMS)

236. Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz i gen. Kazimierz Sosnkowski na spacerze przed posiadłością w Pignerolles we Francji, 4 grudnia 1939 r. (IPiMS)

281. Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz pozuje do zdjęcia dla prasy brytyjskiej, Londyn, 2 kwietnia 1941 r.
(Fot. Bertram Park/AE)

282. Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz i ambasador USA przy rządzie RP na uchodźstwie Anthony Joseph Drexel Biddle z wizytą u lotników Dywizjonu 303, Northolt, 6 kwietnia 1941 r.
(IPiMS).

329. Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz dekoruje odznaczeniami lotników polskich: ppor. pil. Henryka Pietrzaka i por. pil. Zdzisława Langhamera, którzy 31 grudnia 1942 r. strącili myśliwce niemieckie Fw-190. Było to 500. i 501. zwycięstwo polskich pilotów w trakcie wojny, Ambasada RP w Londynie, 11 stycznia 1943 r.
(NAC)

330. Prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz w Radzie Narodowej w Londynie, 1943 r.
Stoją od lewej: poseł Witold Kulerski, sekretarz Biura Rady Narodowej Franciszek Wójcicki, adiutant prezydenta RP mjr Wiesław Kłobukowski, prezydent RP na uchodźstwie Władysław Raczkiewicz, wicepremier i wiceprzewodniczący Rady Narodowej Stanisław Mikołajczyk
(NAC)